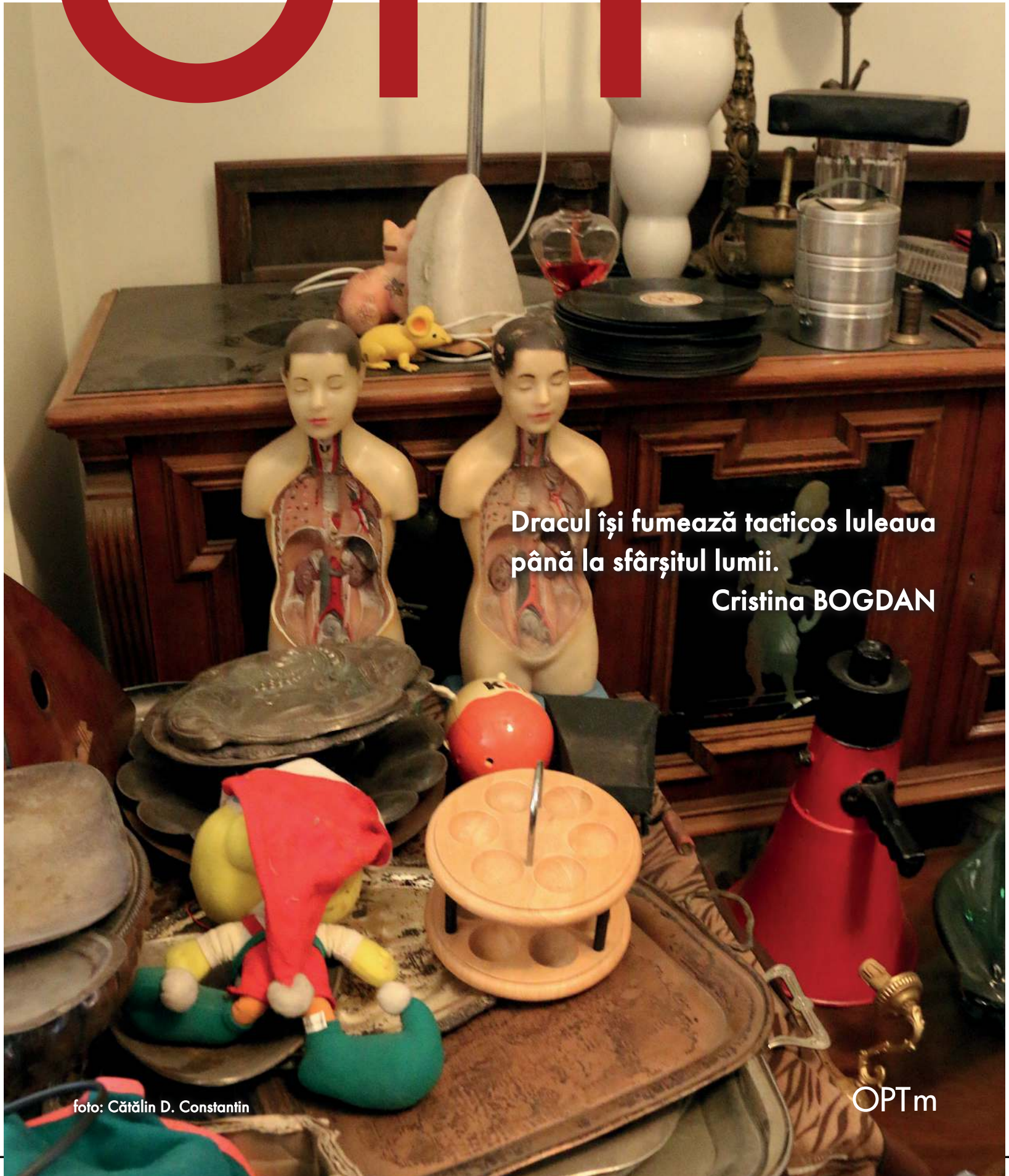

nr. 23
4 aprilie
2022

OPT

motive

săptămânal de cultură
f i c ț i u n e a

Dracul își fumează taticos luleaua
până la sfârșitul lumii.

Cristina BOGDAN

Privire scurtă

Doina Ruși

Trăim în mod evident o perioadă de anomalii și descompunere. Totul a accelerat în ultimul deceniu, când egomania a ajuns la exacerbare, potențată în bună măsură de social media. A fost mai întâi vorba despre apariția unor facilități de afirmare a personalității. Prin 2009, lumea privea încă reticent spre Facebook, considerându-l un mod vulgar de manifestare. Mulți se jenau să-și dea numele, să emită opinii. Ca, în scurtă vreme, să înceapă furia scrisului, a mărturisirilor și a fantazărilor, resimțite imediat ca literatură, ceea ce a dus repede la apariția unui număr însemnat de pseudo-romane, jurnale, memorii, care nu purtau decât girul unor like-uri obținute printr-un elaborat sistem de schimb. Orice desen a devenit operă de artă, orice frază – dovadă a genialității. Bineînțeles, s-a dezlănțuit și aria calomniei. Un șir lung de răniți la gura orgoliului au găsit oportunitatea, de mult visată, de a-și arunca secrețiile ratării peste inșii de oarecare recunoaștere. Argumentul suprem s-a adunat în jurul unor petarde de genul „n-am putut să-l citesc”. La această nevoie generală de-a scăpa de greutatea ratării a pus umărul și Goodreads, un fel de „experimentul Pitești al scrisului mondial”.

Oameni nefericiți, în proporție copleșitoare necititori, au avut în fine prilejul de-a urina pe scriitori, mai ales pe cei notorii, ca să vadă și ei cum e să fii strivit de istorie. Delațiunea e încurajată în numele dreptății universale, exact cum era încurajată în tristele vremuri comuniste. Am auzit un scriitor spunând că a se urina pe un confrate premiat e datoria lui față de cititori. În continuarea aberațiilor, editurile cu multe librării, deci cu mulți angajați, au introdus în fișa de post obligația de a pune steluțe cărților, evident anumitor cărți, ale șefilor, ale nășicilor șamd.

Rețelele au adus în prim-plan vânzătorii, pe cei care fac liste cu persoane, cu informații etc. A început era marilor descoperiri. Au apărut vânzătorii de like-uri. Anii trecuți un scriitor și-a cumpărat 50.000. Apoi unii au descoperit că dacă unești contul de FB cu o pagină cu 50.000 de like-uri cumpărate, ai după aceea automat mii de aprecieri pentru orice tâmpenie scrisă pe wall. Alții au făcut progrese în manipularea lui Google, reușind să-și plaseze numele sau poza alături de somități. Nu puțini au intrat în patima podcasturilor, a vlogărelor, a clipurilor. Eu fac filmele, închipuindu-mi că există încă iubitori de literatură citită. Pe fondul ăsta a izbucnit pandemia.

Doi ani am stat în casă, sub restricții, unele de un absurd absolut, ca de pildă de a nu mai ieși noaptea la plimbare. Din cauza presiunilor de acest fel, nemulțumirile și tristețile au deviat spre zona semanticii și multe cuvinte au fost scoase din dicționar, interzise. Apoi unii au descoperit că în urmă cu sute de ani a existat sclavie și au cerut pedepsirea post-mortem a conchistadorilor, a urmașilor lor, a scriitorilor sau a altor inși care au avut o cât de mică legătură cu sclavii. Aceasta a făcut ca și câțiva români să-și amintească de moartea nedreaptă a lui Mihai Viteazul, în urmă cu niște sute de ani, dar lucrurile s-au stins de la sine, pe fondul petrecerilor de sărbători.

Casele s-au scumpit anormal, unii s-au mutat la țară, încercând să se izoleze. Dar plăcerea

exhibiției a învins, iar izolarea a fost filmată ceas de ceas și pusă pe net.

Apoi a izbucnit războiul în Ucraina și tot prin ordin am părăsit pandemia. Războiul a adus suferințe, dar și alte anomalii. Zilele trecute am citit că Orchestra Filarmonică din Cardiff a retras lucrările lui Piotr Ilici Ceaikovski, ca urmare a conflictului din Ucraina, considerând că nu ar fi „un lucru potrivit în aceste momente” (apud EFE). Orice rus a devenit inamic public, foștii calomniatori de pe net și-au cumpărat hârtie igienică pe care e imprimată fața lui Putin. Oricine s-a simțit dator să-l injure. Dacă vrei să scapi de-un dușman, n-ai decât să-l părăști că are ceva neamuri în Rusia.

La umbra păcatelor mai sus consemnate, mulți scriitori și-au exprimat solidaritatea cu victimele, recitând poeme la radio. Alții au plecat în căutarea refugiaților pentru a le găsi cazare în casele unor colegi. Între timp, o parte bună a bucureștenilor a prins momentul să facă o călătorie de câteva zile, unii pe la Paris, alții pe la Curtea-de-Argeș. E încă frig, dinspre Ucraina se spune c-ar veni un nor toxic, în timp ce un scriitor se pregătește pentru o lansare de carte. Deja s-au anunțat târguri și festivaluri, iar japonezii se pregătesc pentru Bookfest, unde vor fi invitați de onoare.

În mijlocul marii anomalii, un om stă turcește și meditează pe strada Lipsani. Dacă treceți pe-acolo nu-i aruncați bani – v-am spus, omul meditează și-atât.

Poeme

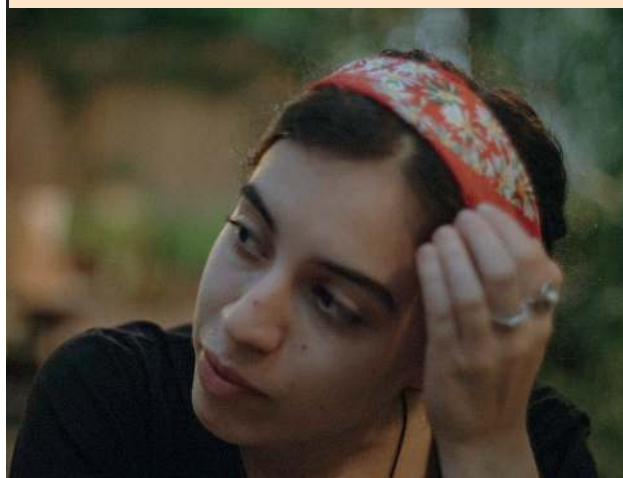
Mihaela Munteanu

I.
M-aș așeza în primul rând.
Cel mai tare-mi place când uit să urmăresc
ce se-ntâmplă.
Eu îmi amintesc doar că textul a fost bun,
aș vrea să fi scris eu
poezia din el.

*Viața e ce se-ntâmplă când îți faci alte planuri
dar ce se-ntâmplă dacă nu am niciun plan
și de pe scaunul ăsta cu ghimpi
mi-ar plăcea să tresar.*

Mă uit după cine se ridică la final

Continuarea în versiunea online.

Colateralele războiului

Cristina Balinte

Pornind de la știri, tematica războiului s-a actualizat, discursul general a fost obligat să regăsească în grabă referirile la istorie, strategii militare, crime și suferințe de care omenirea nu a avut și nu va avea niciodată nevoie.

Cât privește literatura de război, ea nu își mai producea de mult efectul emoțional. Pe măsura dispariției generațiilor-martor, această specie plictisea, nu mai transmitea un mesaj autentic, mulți autori cândva de prim-plan fuseseră trimiși tot

mai în spate pe rafturile bibliotecilor, gravitatea de altădată a vocilor se estompase complet, spectrul războiului cu toate dramele lui fiind doar o piesă expusă în vitrinele de muzeu.

În afara unor interese de strictă specializare a studiilor sau în consecința unor pulsivități *vintage*, cu greu s-ar mai fi apropiat vreun cititor de cărțile lui Erich Maria Remarque. Tragedia războiului asupra ființelor umane care sunt nevoite să o experimenteze direct (pe front) sau indirect (refugiații) nu este

neapărat relevantă pentru cei născuți în confortul păcii.

Personal, recomand o (re) lectură a romanului *Noapte la Lisabona*. Pentru că orice război provoacă mai ales traume și suferințe colaterale stării de conflict din terenul unde singura formă de „vorbit” aparține armelor.

Spre deosebire de romanul de pledoarie umanistă *Pe frontul de vest nimic nou* (1929), care i-a adus deopotrivă notorietatea și exilul, *Noapte la Lisabona* (1962) este mai puțin ideologizat, mai puțin militant, confesiunea cu

accente de filosofie existențialistă fiind rezultatul unei aprofundări mai meticuloase a evenimentelor, în spațiul amintirii, nu atât în cel al mărturiei.

Romanul lui Remarque ține prezența pe care lumea o tratează cu indiferență atât timp cât ea nu se transformă într-o experiență personală. „Ucigătoarea indiferență universală” devine vizibilă, stridentă, prin contrast, după ce ireparabilul s-a produs.

Continuarea în versiunea online.

Iconar

Bogdan Perțache

Mi se pare mie sau *after-shave*-ul ăstuia miroase a sulf?!

Individul negricios se strecoară, presându-și o palmă pe abdomen, printre șevalet și masa reglabilă, atent să nu-și atingă sacoul roșu, impecabil, de ele. Se oprește în fața peretelui în care îmi bat în cuie icoanele și le cercetează curios. Zăbovește mai mult în fața celor mari, pictate pe lemn, cu un singur sfânt și nu pierde aproape nicio secundă, pufnind ușor, scurt, pe nas, în fața celor pe sticlă. Din când în când, reflex, ridică mâna stângă și zgâlțâie stânga-dreapta un Omega automatic, de aur. Nu spune nimic. Îl privesc cu speranță.

Prezența lui masivă îmi micșorează mai tare atelierul. S-a împușinat aerul. În răstimpuri scot pensula de după ureche, mă scarpin cu coada ei pe gât, în creștetul capului, după care o bag la loc.

Pare dumirit când se răsucesc spre mine. Îmi comandă:

— Vreau o icoană, dar nu din asta rusească sau bizantină, cum i-o zice, în care toate fețele arată la fel, ci una realistă, ca la catolicii.

Ezit o clipă, apoi, cu ochii pe ceasul de la mâna lui, zic:

— Se face.

— Și o vreau pe pânză, trei picioare pe două. Plus minus câțiva inci. Nu contează.

— Foarte bine. A cui vreți să fie icoana? Adică, ce sfânt vă pictez în ea?

Face o pauză, se uită de sus la mine și-mi șuieră:

— Iuda! O icoană cu Iuda.

Cobor ochii în podea și-mi sprijin bărbia pe piept, fac și eu o pauză, după care ofttez:

— Se face.

— Dar nu-l vreau decât pe el în tablou, celelalte personaje, dacă mai pui pe cineva, să fie așa, încețoșate, abia schițate. Și vreau ceva original, nu copie după cine știe ce maestru renascentist!

— Se face.

***

După ce-am răsfoit zeci de albume începând cu Giotto, neuitându-i nici pe Bassano sau Perugino, și oprindu-mă la Gustave Doré, am hotărât să-l pictez pe vânzător șezând la masa Cinei cea de taină, semiprofil, cu degetele încleștate pe punga cu arginți.

Totul a ieșit mulțumitor, lumina cade bine, cutele veșmântului curg cum trebuie, venele de pe dosul palmei îndeajuns de umflate, dar, exact la final, am rămas în pană, nu găsesc model pentru cap. Răscolesc net-ul după

poze cu decăzuți, criminali, politicieni, dar nicio față n-are acel ceva-ul ăla de care am eu nevoie.

Închid laptop-ul cu pocnitură și nervos, înciudat, merg la baie să-mi arunc niște apă pe față. Mă uit în oglindă la bărbosul ciufulit, încercânat și-l înjur urât. Brusc îmi vine o idee și alerg înapoi în atelier.

***

Nu pare să-l impresioneze în vreun fel faptul că tabloul lui e autoportretul meu. Îl privește cu ochi mijiiți din mai multe unghiuri și de la diferite depărtări. Cu voce albă zice:

— E bine. Împachetează-l.

Fac câțiva pași spre colțul în care, într-o găleată mare, țin sulurile cu hârtie.

— Nu, nu, nu-i gata!, se răstește la mine.

— Cum adică nu-i gata!

— Nu i-ai făcut aureola!

— Păi, Iuda n-are aureolă, nu-i sfânt!, răspund aproape arțagos.

— Uite cum vine treaba — vocea -i-a coborât două tonuri — eu rotunjesc plata la 1.500 și tu îi trasezi repejor un cerculeț deasupra capului. Discret, nimic auriu sau argintiu.

„O mie cinci sute. O mie cinci sute. O mie cinci sute.”, repet, în

gând, în timp ce amestec puțin acrilul galben cu cea mai subțire pensulă pe care o am.

Pleacă zămbitor, cu tabloul la subțioară, nu înainte de a-mi fi pus în palmă, numărându-le una câte una, 30 de bancnote de 50 de dolari.

Radu Găvan: arta este o cale pentru a ne afla esența

Radu Găvan s-a învățat mulți ani pe la Piața Rosetti, din care cauză ne întâlneam des. Într-o dimineață l-am văzut îmbrăcat cu o haină kaki, de velur, al cărei guler, neobișnuit de înalt, îi dădea un aer aristocrat. M-am ținut după el, l-am urmărit de la oarecare distanță, și-așa am descoperit că frecventează o grădină, unde citește versuri pe telefon. În rest, scrie romane, cel mai recent - de un succes răsunător.

Care sunt pentru tine cauzele violenței?

E o întrebare importantă, la care nu am un răspuns clar. Am studiat violența în toate cărțile mele și o voi studia în continuare. De multe ori frica e cea care generează pornirile violente. Frica de sărăcie, de moarte, de umilință, dorința de a nu fi slab, de a domina pentru a nu fi dominat. Lupta pentru supraviețuire. Am vorbit despre această frică în *Exorcizat*, în *Neverland*. Există însă și un altfel de violență, o violență animalică, ce se naște din nebulie. Am abordat subiectul în *Diavoli fragili* și *Isus din întuneric*.

De ce fac oamenii război?

Nu găsesc o explicație plauzibilă. Războiul este stupid, de neînțeles. Oameni care se organizează pentru a ucide alți oameni. De ce? Milioane de vieți distruse. Pentru ce? Tortură, crimă, dezumanizare. Oricât ar încerca unii și alții să explice războiul, pentru mine va rămâne ceva de neînțeles. E ca și cum aș încerca să găsesc o justificare ororii, iar oroarea nu este ceva ce poți înțelege fără să-ți pierzi mințile sau măcar o parte însemnată din ceea ce te definește ca om.

Ce-ar trebui să accepte Rusia și Ucraina, ce compromisuri ar trebui să facă pentru a încheia pacea?

Nu știu, chiar nu știu, cert este că, oricum ar fi, nebulia asta

trebuie să înceteze. Deja durează de prea mult timp și e oribil, pur și simplu oribil.

Cum apare violența în romanul tău? Relatează un episod.

Care sunt sursele acestui episod?

Cel mai violent episod din carte este și cel mai important. E vorba despre scena în care câinii o sfășie pe femeie. Când eram mai mic, ne-a atacat, pe mine și pe tata, o haită de câini. Eram undeva pe un câmp, era seară, eram doar noi și câinii. Mi-a rămas întipărită imaginea - erau extrem de agresivi, tata își tot flutura servieta și zicea ceva, eu țipam, bolboroseam. Țin minte că tata i-a alungat și după vreun minut, poate mai

puțin, s-au întors. Chestia asta m-a șocat. S-au întors... M-a mai impresionat faptul că și tatălui meu i-a fost frică. E un șoc pentru un copil să afle că și tatălui său îi poate fi teamă. Dar i-a înfruntat și i-a gonit. M-am întrebat deseori ce s-ar fi întâmplat dacă eram singur pe câmpul ăla.

Care este mesajul pe care îl dă romanul tău?

Sunt multe mesaje pe care cartea le poate transmite, depinde mult și de cititor, însă cred că unul dintre cele mai importante ar fi acela că arta este o cale nu doar pentru a supraviețui vieții, care uneori poate fi un iad, ci pentru a ne afla esența, pentru a fi cine suntem cu adevărat, iar asta e cam singura luptă care chiar contează. Lupta de a fi cine ești, nu cine ți s-a spus că ar trebui să fii.

Crezi că ai epuizat această temă? Ce ai de gând să mai scrii pe tema asta?

Nici vorbă! Psihicul este un abis, ceva imposibil de explorat pe de-a-ntregul, de revelat, de explicat. Tot ce pot să fac este să cobor cât de mult pot, să găsesc alte unghiuri din care să privesc, să observ, să povestesc ce găsesc eu acolo. Să înfățișez atât violența, cât și blândețea, și ce e ascuns, îngropat.

Ce-ți place cel mai mult dintre toate câte s-au spus/scriș despre roman?

S-au spus multe lucruri frumoase despre carte. Mi-a plăcut mult când Alida Mocanu a asemuit *Isus din întuneric* cu o catedrală.

Marea și pescărușii

Iulia Pană

O întindere imensă albastră, marea mă așteaptă în fiecare zi. Când ajung în dreptul ei încetinesc și o salut în drumurile mele. Chiar și iarna când valurile sunt uneori înfricoșătoare, deschid geamul mașinii și o respir. Desprea ea am scris prima poezie. În copilărie, a fost cât pe ce să mă fure. M-a îmbrățișat atât de tare, m-a sufocat, și doar pentru că m-am luptat aprig mi-a dat drumul. În adolescență m-am așezat o dată pe treptele soclului pe care stă Ovidiu și o privește, că să pot vedea și eu dincolo, poezia ei. Toți scriitorii vin la mare, vin și pleacă cu un

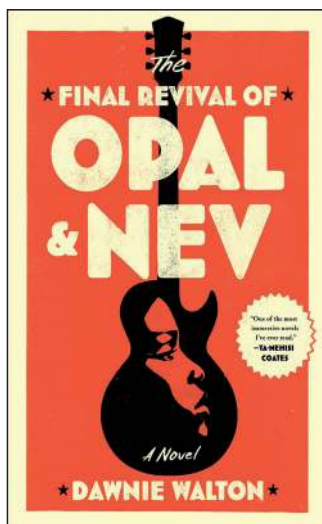
dozaj de inspirație și reverie. Îmi amintesc de primele mele vizite la revista Tomis, în sediul din Piața Ovidiu. În birourile mici, se adunau scriitori pe care îi admiram și le priveam cu mirare fiecare gest, ascultam povești și descopeream cu fascinație lumea cuvintelor. Într-o zi, pe ușa redacției a intrat un domn venerabil cu un trenchi bleumarin lung până la călcăie cu un chip din care se remarcă niște sprâcne stufoase, puțin decrepît, cu părul alb până spre umeri și cu o privire încruntată. Purta o servietă de piele, ca de funcționar. Curiozitatea m-a măcinat până am

aflat că personajul (chiar devenise personaj pentru mulți scriitori) era Marin Porumbescu, prozator, pe scurt nea Bică. Din povești aflasem că avea ca locuință două minuscule camere la mansarda unui bloc vechi pe strada Sulmona, chiar pe buza mării, și o terasă imensă de unde vedeai portul Tomis și vapoarele în dană. I-am citit nuvelele insolite și l-am revăzut pe Nea Bică abia la începutul anilor '90, când debutasem în televiziune, și după legendele care circulau în jurul lui, l-am căutat. Bolnav și singur mi-a povestit câți scriitori primise pe celebra lui terasă, unde

la loc de cinste se afla o broască țestoasă oarbă pe carapacea căreia lipise o oglindă în care să se vadă cerul, colecția lui „art povre”, tehsaurus tehnofobus — o instalație din obiecte adunate de la ghenă, dar imaginea care mă urmărește și acum este a unui cadran cu coarne de berbec prin care marea și cerul erau tabloul în care nea Bică chema cu glas stins pescărușii să-i hrănescă din palmă. În filmul meu și într-un poem, nea Bică încă trăiește arătând-mi orizontul mării ca un capăt de linie în timp ce casa alunecă lin în mare în țipătul trist al pescărușilor.

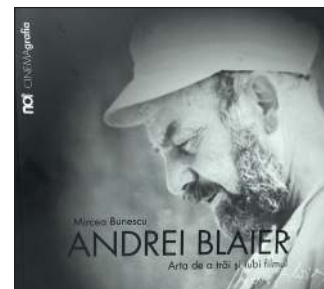
Același stil, aceleași teme
Jo Nesbø - *Omul de zăpadă*,
TREI, 2022
Din nou o carte dură, despre
un ucigaș în serie. Noapte
norvegiană, zăpadă cât cuprinde
și o mamă dispărută. Plus o
eșarfă roz și un inspector pus
la grea încercare. Romanul e în
aceeași linie, pentru același tip
de cititor. Nu aduce surprize, nu
evadează din gen.

Povești adevărate
Dawnie Walton - *The Final
Revival of Opal & Nev*, Simon
& Schuster, 2021
Romanul prezintă debutul,
ascensiunea și despărțirea
unuia dintre cele mai cunoscute
perechi de cântăreți de muzică
rock din anii '70, Opal și Neville
Charles. Englez de origine, el o
descoperă pe Opal într-un bar
și îi propune să cânte împreună.
Din pricina unor conflicte rasiale,
se declanșează niște incidente
care o vor bântui mereu, iar cei
doi nu vor mai colabora, însă în
anul 2016 decid să reinnoade
vechiul duet pentru un ultim
turneu. Romanul a fost premiat
la Audie 2022, la secțiunea
Ficțiune.

Mistere urbane
Florin Spătaru - *Greier de topaz*,
Litera, BPC, 2022. prefață de
Doina Ruști
Artur, e un bătrân portar-
psihoterapeut-confident al tuturor
locatarilor de pe neobișnuita
scară de bloc bucureșteană -
spațiu ce capătă, sub „pana” lui
Florin Spătaru atributele unui
veritabil topos. Simbolic, mereu
surprinzător, de fiecare dată
profund. Datorită acestui topos,
ne putem bucura de provocarea
unor divagări naratoriale
savuroase: de la cabinetul
psihoterapeutei Bogdana de
la Romană până la escapada
africană a lui Dorinel, trecând
printr-un amfiteatru familiar de
la Litere, care o face pe Eliza să
viseze la Parisul descoperit prin
Erasmus. (Flavia Iosif)

O viață în imagini
Mircea Bunescu - *Andrei
Blaier. Arta de a trăi și de a iubi
filmul*, Noi Media Print, cu
sprijinul Centrului Național al
Cinematografiei.

Biografie a regizorului Andrei
Blaier, cartea, scrisă tot de un
cineast, propune, în manieră
cronologică, o viziune asupra
filmelor sale, de la „Lumini și
umbre” la „Terente — regele
bălților”. Dar este, în primul
rând, un album elegant, cu
numeroase fotografii inedite de
la filmările lui Blaier sau de la
alte evenimente din Media Pro,
aducând un număr considerabil
de actor mari și de oameni
binecunoscuți în industria
cinematografiei.

Lumea la un moment dat

Toader Nicoară, *Curtea și societatea de curte în Țările Române*, vol. I
(secolele XVI-XVII), Editura Accent, Cluj-Napoca, 2021, 569 pp.

Laurențiu VLAD

Volumul de față este întâiul dintr-o serie de
trei și își propune să reconstituie felul în care au tre-
cut prin vremuri Principatele Române/România,
în ultimele aproape șase veacuri. Toader Nicoară
face acest lucru pornind de la acomodarea, ușor
schematizată, dar novatoare, a unor concepte spe-
cifice deopotrivă științei istorice, dar și altor dome-
nii conexe (sociologie, științe politice etc.), precum
societate războinică (Georges Duby), *societate de curte*
(Norbert Elias) și *societate civilă* (Alexis de Tocque-
ville), cu realitățile autohtone. Aceste trei tipuri de
societate sunt, în fapt, în opinia autorului, vârstele
istoriei românilor din anii 1500-1900, care parcurg

sfârșitul Evului de Mijloc, tranziția către prima
modernitate, lumea modernă și contemporană.

Încercare temerară, precum orice sinteză isto-
rică, originală în conceptualizare, cu referințe bibli-
ografice extrem de bine alese, deși câțiva vor spune
că s-ar putea să mai lipsească unele care însă nu
ar schimba semnificativ analiza, ci doar ar adăuga
detalii în sprijinul ideilor deja formulate, demersul
lui Toader Nicoară pune în discuție termenii clasici
ai cronologiei/periodizării istoriografiei autohtone,
pentru secolele XVI-XX. Volumul I, cel care
a apărut în 2020, restituie cu acribie și cu detalii
luxuriante trecerea de la societatea sfârșitului de Ev
Mediu războinic către primele expresii ale „civiliza-
ției” societății de curte.

Anomalia

Alexandru Trifu-Urzică

Fie că vorbim despre un fond ideatic sau estetic, despre fluiditate/rigiditate a corpului tematic, contestarea nevoii de expunere a anumitor subiecte (literare sau nu) aduce în discuție o poziționare concis-radicală în raport cu întreaga problematică artistică. Trăim în era toleranței, a acceptării (in)voluntare, adesea impusă de partizani ai filosofilor de tip *egalitarianist-flower-power*. Într-un asemenea context, lăsând de-o parte lista alergenilor morali, să denunțăm, practic, supralicitarea unui focar de interes social/literar devine o acțiune echivalentă cu plonjarea într-unul din cercurile Infernului - unul amenajat cu tact, desigur, conform nevoilor minime ale victimei domeniului *fobic*.

Putem semnala, totuși, o epuizare a temelor propriu-zise? Teoretic vorbind, clișeu implică monopolizarea unei intenții creative particulare, reluarea unei viziuni de un magnetism diminuat progresiv. Nu se poate pune, deci, problema degradării conținutului tematic, ci, mai degrabă, cea a ingeniozității artistice, a disponibilității de armonizare a fragmentelor într-un Nou revigorant. Cum spunea Camus, „*créer aujourd'hui, c'est créer dangereusement*“. Modelarea expansivă a obiectului literar, mizarea pe o anume autonomie a Cuvântului, unitate structurală ce se așteaptă mână în mod grațios, toate acestea stau la baza oricărui comportament creator sănătos. Or, confortul nu se regăsește și (să sperăm) nu se va regăsi vreodată în sfera catalizatorilor artistici; astfel că tocmai prezența lui intruzivă inhibă și (paradoxal) stimulează, totodată, cumularea energiilor novatoare ale contemporanului.

Consider că, nu atât un clișeu, cât un moft literar al momentului se manifestă prin tendințele eșuate de integrare a postumanului în artă, de reabilitare a conceptelor *old-fashioned*, într-o manieră cel puțin caraghioasă, repulsivă, chiar. Având în vedere simplitatea relativă a actului distructiv în raport cu cel *pacifist*-consecvent, nu e de mirare că întâmpinarea

avangardei se desfășoară, majoritar, în aria uralelor convinse de proximitatea mântuirii ce ne paște; nicidecum condamnable, până aici. Cu toate acestea, ignoranța și, mai rău, indiferența exprimate față de un fundament valoric preexistent ar trebui să devină țintele unei blamări nemijlocite. Cumințenia strică; excesul de forță, însă, ține deja de un alt subiect.

Ca orice altă formă de reliefare a individualității, literatura focalizată asupra ego-ului nu presupune altceva decât năzuința concretizării unor tablouri lăuntrice, aspirația *subminării abstractului* și a potențialelor piedici plasate de către acesta între individul comun și așa-zisa-i exteriorizare prolifică. Interioritatea s-a aflat dintotdeauna sub semnul dublului, al incertitudinii, maligne, pentru unii - organic-necesare, pentru alții. Așadar, spațiul artistic este menit să găzduiască un permanent conflict între adepții cercetării proprii instanțe și măsluitoarii acestui demers nobil.

După cum afirmam anterior, puritatea nealterată a intenției rămâne sub egida unui idealism a cărui contribuție mai poate viza doar nutrirea viselor, a constructelor false, izolate de realitate. În acest sens, nucleul actului introspectiv nu poate fi scutit de fenomenul unei corupții pre-determinate. Diviziunea, fundamentarea planului dihotomic și, categoric, a opoziției conceptuale, toate devin necesare procesului didactic de verticalizare a ființei umane. Urgența *nevoii de mijloc* poate fi neutralizată doar de către propriile concesiuni intrinseci, ale căror consecințe ar trebui cunoscute, deja, prea bine.

În ciuda numeroaselor riscuri camuflete înlăuntrul acestei *zone de centru*, imparțialitatea nu soluționează nicidecum problematicile *macro*. Excluziunea instrumentelor ce servesc la descifrarea ego-ului din repertoriul artistului, având drept motivație simpla existență a derapajelor metodice, ar fi o dovadă perfectă a impulsivității tipice trendului actual.

Dimpotrivă, analiza minuțioasă a tuturor tendințelor de expresie trebuie recunoscută drept unic mijloc de regenerare a cumpătării, de recăpătare a simțului critic și a puterii discernământului, elemente de care avem atât de multă nevoie. Într-o altă ordine de idei, ego-proza, dar și ego-literatura, în genere, pot fi cultivate doar prin aderarea la un set de principii universale, a căror temelie permite ramificarea unor idei creative puternic înrădăcinate, solide și, totodată, capabile de a genera curenți benefici dimensiunii socio-culturale.

În ceea ce privește potențialul de construcție a unor experiențe imersive, proza nu trebuie subestimată. Experimentele desfășurate sub auspiciile prozei-scurte, în special, tind să capete un farmec substanțial, generat de jocul înzestrat al factorilor ambientali, de măiestria corelațiilor și influențelor ce sculpează subiectul textului. Din fericire, orientările inovative nu sunt o raritate în cadrul acestei sfere de interes; din contră, *crescendo-ul* prozaic este sprijinit de o constantă inovare a poeziei, a sintaxei și a stilisticii. Accentul cade, deci, tot mai mult asupra paroxismului senzorial, a verbalizării percepției recente. Ar fi interesant să devenim martori ai unui pact între șablonul literar și o serie de alte medii refractante, într-o încercare aprofundată de conjugare a interiorităților. Rezultatul - un nou receptor al stării poetice, un decodificator al informației furnizate de către text. Sau, cine știe, poate tocmai procedul invers.

Scriitorul care pune note proaste cărților semnate de colegii lui de breaslă? Dacă ne referim exclusiv la desconsiderarea meritului extern, asemenea atitudini pot fi asociate doar unui instinct maladiu de separare, de emulare a unei granițe explicite între sine și diverse amenințări adresate psihicului în cauză. Explicațiile sunt diverse, scuzele depășesc limitele unei enumerării. Ceea ce știm sigur este că individualismul nu e un concept străin scenei literare, iar vendețele scriitoricești s-au integrat cu

ușurință într-o mondenitate de-a dreptul patetică.

Dintre dereglările curente aș enumera dispariția spiritului critic, criza memoriei, reiterarea *formelor fără fond*, propagarea *je-m'en-fichisme-ului* și multe altele, cu incultura în frunte. Cât despre anomaliile mele - insensibilitatea ocazională, glaciariitatea, accesele de *overthinking* (care devin mai degrabă o generalitate a zilelor noastre).

În încheiere, nu aș putea să nu aduc în discuție problematica războiului din Ucraina, pe care îl văd asemenea unui semnal de *rebranding* al „*Coloniei penitenciare*“ despre care ne vorbea Kafka. Comandantul a realizat, într-un final, eficiența cercurilor restrânse, implementate acum în administrația coloniei. Soldatul se prăpădește de răs în aceeași lojă cu osânditul. Doar ofițerii de rang scăzut mai au tăria să se auto-introducă între pat și desenator; restul execută comenzi cu o senină reminiscență a tratamentului huxleyan cu soma. De sărăcia locuitorilor nici nu mai vorbim. Nimeni nu se mai aruncă în barcă, dacă mai există, măcar, așa ceva.

„*Iată, mie uneori mi se întâmplă că mâinile mele se-mpreunează și își dau seama una de cealaltă, sau că fața mea ofilită în ele se cruță. Aceasta îmi dăruie puțină conștiință de mine însumi. Totuși, cine numai pentru atât, ar îndrăzni să fie?*“

(R. M. Rilke, „Elegiile duineze“ - „Elegia a treia“)

Artur sau Romanul despre obsesii

Flavia Iosef

Greier de topaz... O lectură cel puțin interesantă, cel puțin inovatoare, cel puțin... bizară. Aparentă colecție de fișe de viață, romanul ne invită într-o lume care nu este nici exotică, nici fastuoasă. Dar este fără doar și poate captivantă. Lumea Bucureștiului contemporan a mai fost pusă sub lupă și de alți prozatori, dar cu greu mai găsim și în alte pagini nuanțele de aici. Nuanțe de topaz, dar nu cu strălucirea previzibilă și semiprețioasă, ci cu irizații nu foarte puternice, doar schițate în tonurile de albastru ale porumbelilor admirați zilnic de cerșetorul columbofil, întâlnit la sfârșit de Eliza (masteranda la Litere) sau în tușe mai clar conturate de verde, din partea unei zeițe lichide, transparente și apreciate de Verlaine, Rimbaud, dar și de clujeanul Dorinel sau de Artur.

Artur, e un bătrân, portar-psihoterapeut-confident al tuturor locatarilor de pe neobișnuita scară de bloc bucureșteană, în aparență un decor înecat în prea mult prozaic (ce poate fi atrăgător la o narațiune petrecută pe o scară de bloc?) - spațiu ce capătă, sub „pana” lui Florin Spătaru atribuțiile unui veritabil *topos*. Simbolic, mereu surprinzător, de fiecare dată profund. Cu el începe provocarea unor divagări naratoriale savuroase: de la cabinetul psihoterapeutei Bogdana de la Română până la escapada africană a lui Dorinel, trecând printr-un amfiteatru familiar de la Litere, care o face pe Eliza să vizeze la Parisul descoperit prin Erasmus. Datorită acestui *topos*, ne dăm seama că din carnavalul rocambolesc de personaje, se detașează fără greutate protagonistul, figura centrală, *axis mundi* pentru toți locatarii de pe scara de bloc: portarul Artur, blândul Artur. Centrul întregului fir narativ și, în același timp, mâna care-l conturează. Fiecare detaliu care ne uimește provine din caietul lui de adnotări. Fișele pacienților psihoterapeutei Bogdana de la etajul cinci, scrisorile Elizei despre episoade din *animé*-uri, dar și mesajele vocale de la pacienții

lui spirituali, locatarii singuratici de pe scara de bloc. Aceste figuri anonime, șterse, care nici nu se cunosc între ele se deschid fără rețineri doar pentru urechile blajinului paznic care trăiește prin și pentru ei, pentru poveștile lor de viață înregistrate în serile de singurătate, după confruntarea cu tumultul cacofonic al călătoriilor cu tramvaiul. Artur, stâlpul acestui univers citadin pe care nimeni altcineva nu pare să-l înțeleagă. Doar el arată că este capabil să vadă în spatele unor vecini plictisiți de propria aparență anostă, niște ființe care au nevoie să fie ascultate, indiferent dacă vorbesc despre fantezii erotice greu de bănuț sau despre legăturile filosofice dintre tăcere și sex.

Artur definește fiecare personaj în parte, dar este definit, la rândul lui, de toate celelalte personaje. Poate că puțin mai mult de Eliza, cea mai bună prietenă a lui. Eliza, tânăra cu un singur prieten, care se complace în jocul personalității multiple (se crede ba Genji, personaj masculin din animé-uri, ba Sylvia, poetă sinucigașă). Eliza, un paradox vivanț, care caută prezența lui Artur pentru vivacitatea sufletului închis într-un trup de nonagenar, dar care întreabă în contextul mesajelor de adio din partea lui Artur de ce mor elefanții.

Nu cu mult mai mare decât nepotul lui cel mic, Eliza reprezintă trucul caracteriologic al naratorului, acel as din mână care pe care jucătorul prea îndrăgostit de fiorii jocului ca să se mai gândească la câștig îl scoate la fiecare rundă, dar îl păstrează până la sfârșit. Până la sfârșitul romanului, Eliza ne dă impresia că este protagonistă, cealaltă jumătate a cuplului, fără ca aceasta să implice vreo aluzie amoroasă (deși au existat tentative, dar asta ar fi dus la un scenariu previzibil, iar stilul lui Florin Spătaru este incompatibil cu previzibilul).

Poate că așa se explică complicata țesătură ce dă impresia constantă a unui *puzzle* narativ: de la cuvintele zilei din rebusul nelipsit pentru Artur ajungem împreună cu el la ritualuri din Roma antică, în aceeași măsură în care Socrate și Darth Vader sunt menționați în același paragraf. Descrierea paradoxal de prozaică a industrialului urban, în contrast cu pitorescul rural de baștină al tânărului student episodic are tușe aproape sămănătoriste (marcate de ironie sau nu, în funcție de percepție). Urmează o listă de înjurături ale inușiților, colecționate de Eliza, masteranda cu o gamă largă de preocupări: *Satyricon*, expresii argotice precum „uaca uaca”, filme alb-negru, cărți rare, dar și

de episoade erotice din scrierile antice. Șocul narativ nu se lasă așteptat... Profunzimea percepțiilor tinerilor despre bătrâni și viceversa este urmată fără prea mari greutateați de un capitol întreg centrat pe poezii priapice antice (ca formă de depășire intelectuală a unui tabu devenit clișeu) și de nuanțe etimologice ale cuvântului „mentă” pe care pudibonderia le-ar clasa scurt drept obscene (fără a le putea nega însă veridicitatea).

Într-adevăr, centrul de interes al romanului este dat de *eros*, în toate ipostazele posibile, trecându-ne fără preambul de la notele grave ale afecțiunii amicale la notele ceva mai stridente în pas de *allegro* ale pasiunii ce nu cunoaște îngrădirile moralei. Nu iubirea romantică îl interesează pe autorul nostru în acest tratat nedecarat al iubirii ce a depășit de mult convențiile neoplatonice. Printre paginile *Greierului de topaz* nu ne întâlnim nici măcar o dată cu repere spațiale scoase din vreun *locus amoenus*, atâta timp cât sunt mult mai la îndemână petice de iarbă din nu se știe ce pădure, podeaua unei camere scumpe dintr-un serial ruso-japonez sau așternuturile africane ce păstrează parfumurile exotismului numit Noemé.

Și totuși, nu ne putem lăsa amăgiți de gândul că nucleul narativ începe și se termină cu rafinăriile detașate ale amoriului. Mai este o obsesie repetată ca un ecou de atâtea personaje: sinucidere, pentru Eliza, sinucidere, pentru Dorinel (obsedat de plictiseala ca „postură vag supărată pe ceva insesizabil”). Sinucidere pentru pacienta Lia (personaj episodic, dar cu o puternică încărcătură psihologică). Sinucidere pentru Melania, o altă pacientă a Bogdanei.

Mereu aceeași patimă, mereu aceeași fascinație, transpusă chiar și în deliruri intertextuale cu sultani și cu duhuri șeherezadene ale deșertului ce cumpără povești despre sinucideri deosebite.

Continuarea în versiunea online.

Un întuneric al nuanțelor

Diana Dragoman

Recunosc că nicio copertă nu m-a intrigat atât de mult precum cea a romanului *Isus din întuneric*, de Radu Găvan. În vreme ce citeam mă tot întrebam dacă există vreo legătură între pictura *Dannati all'Inferno* (Luca Signorelli) și narațiune. Căutând o imagine care să reprezinte întreaga frescă, mi-am dat seama că această conexiune se regăsește la nivelul cromaticii narațiunii și al expresivității comportamentului personajelor.

La fel ca Luca Signorelli, Radu Găvan a reușit să reprezinte învâlmășeala, haosul, crepusculul, tăcerea pe care le regăsim la nivelul subsoanelor, indiferent dacă acestea sunt de natură metafizică sau psihologică: „Din când în când întunericul se mișcă, uneori lent, alteori se contorsionează și zvăcnește ca un trup cuprins de durere.” (p. 396) Întunericul pe care îl anunță încă din titlu face parte din oameni și se revarsă asupra întregii lumi, devenind o formă de cunoaștere greu de stăpânit. Tensiunile apar și răbufnesc în momentul în care personajele nu mai reușesc să își gestioneze singurătatea. În ciuda faptului că se află în familie sau între prieteni, Amadeo, Aron sau Jon coabitează cu un tip de solitudine ce copleșește prin forța și materialitatea ei în raport cu bunătatea și compasiunea pe care le simt.

Prezența continuă a unei umbre și senzația că până și clădirile sunt construite cu ajutorul întunericului dă impresia că nici infernul nu mai este un spațiu abstract. Este o stare, un dat. Se mută în personajele romanului. Contrar basmelor sau povestirilor, lupta dintre bine și rău nu mai are loc în plan fizic, ci pe teritoriul vieții lăuntrice. Frustrările și traumele modifică polii acestei confruntării. Cuvintele mari sunt pur și simplu un fel de a numi combatanții. Poate ar fi mai bine să spunem altfel: lupta dintre conștient și subconștient sau dintre voință și emoții. Amadeo, spre exemplu, este un om talentat, bun și dedicat, însă fundamentul propriei constituții sufletești, matricea lui psihică este

dată peste cap din pricina absenței figurii paterne și a violentei scene când mama lui este sfâșiată de o haită de câini.

Violența, altă formă a întunericului, se naște în el nu pentru că l-ar caracteriza, ci din cauză că depune eforturi aproape cosmogonice ca să își caute tatăl și să se obișnuiască cu ideea că poate acesta e un criminal, un om cu mințile tulburate și gesturi absurde. Dorind să aducă în viața lui un tată, Amadeo se blochează pe această lipsă. În paginile de final, există o frază care spune foarte clar cum se manifestă acest blocaj: „În încâlceală am căutat un sens, am deșirat ghemul și la capătul lui era alt ghem și altul, și altul, uneori mai mic, alteori mai mare, câteodată, poate, deopotrivă, și tot căutând o ieșire, am ajuns să mă pierd.” (p. 485) În plus, momentul morții mamei se repetă, transformându-se într-un leitmotiv, aproape într-o obsesie. De aceea naratorul amintește un aspect observat de preot: „...o intuiție a faptului că sub lumina orbitoare, pe care băiatul o radia, se ascundea ceva întunecat, aproape insesizabil pentru ochiul neatent.” (p. 113) În acest sens, muzica rock îl ajută pe Amadeo să își exteriorizeze tristețea și durerea. Devine o formă de terapie care îi schimbă stilul de viață, dar și un mijloc de a-și mărturisi iubirea pentru Valentina.

De-a lungul narațiunii am întâlnit familia lexicală și derivate ale cuvântului *întuneric*, în numărate contexte sau imagini. Această tușă a romanului mă determină să cred că întunericul este un suprapersonaj, la fel cum Catedrala Notre-Dame de Paris îndeplinește aceeași funcție în cazul romanului lui Victor Hugo. Invocarea și conjurarea întunericului creează o atmosferă nu neapărat demonică sau misterioasă, ci mai degrabă senzația că există pericolul unui abis din care personajele nu se mai pot întoarce. Mai jos am transcris o serie de fragmente prin care pot demonstra această ipoteză și am boldat unele cuvinte și sintagme pentru

a scoate în evidență nivelurile și implicațiile pe care le presupune întunericul.

„Abia atunci a înțeles cât de mult schimbă **întunericul** lucrurile și cât de importantă este **mărima** obiectului privit sau **distanța** de la care e studiat.” (p. 93)

„Ea (obsesia – n.n.) este cel mai **adânc** îngropată, cel mai bine ascunsă în propriul **întuneric**, sursa care încorporează însăși **frica** din care s-a născut.” (p. 99)

„Un vânt **negru** se năpustea printre copaci, scuturând zăpada de pe crengile ce se alungeau spre casă a ca niște **gheare** uriașe, încercând să o apuce și să o tragă în **pădure**.” (p. 194)

„Și unde e soarele în toată povestea asta? Dincolo de **norii negri de furtună**, câteodată. Și altă dată? O rază **despicând întunericul**, aruncând o **pată** de lumină, cât de mică, în **adâncurile unui lac**.” (p. 206)

„A privit **întunericul** și la început n-a văzut nimic, apoi a străpuns **întunericul** și o **formă neclară** s-a desenat undeva în **depărtare**.” (p. 299)

„Isus este lumina. Nu reușesc să **îndepărtez întunericul** care îl înconjoară.” (p. 353)

„**Întunericul** era același de oriunde l-ar fi privit.” (p. 379)

„**Și-a privit chipul în oglindă**. Cine sunt? Care este numele meu? a șoptit. Oglinda nu a răspuns.” (p. 464)

„A simțit **disperarea** încleștându-se ca un **pumn** în coșul **pieptului**. S-a lăsat în genunchi pe pietre și a înalțat privirea **spre cerul negru**.” (p. 503)

Isus din întuneric este un roman care acoperă toate palierele existenței tocmai datorită acestui element obscur. În unele pagini, Radu Găvan ne oferă idei din crezul său literar, dând cititorilor imboldul de a se apropia de oricare dintre arte. Acestea presupun toleranță și deschidere spre celălalt, favorizând și generând alteritatea. Chiar dacă eroii nu reușesc să se integreze armonios în propria lor viață, muzica, desenul, pictura, scrisul le oferă sprijin și posibilitatea de a fi înțeleși. Nu cred să existe vreo persoană care să nu rezoneze cu vreun hit sau vreo poezioară.

Radu Găvan, *Isus din întuneric*, Colecția bpc, București, Editura LITERA, 2021

Oedipus. Despre aroganța de a pretinde adevărul

Cristiana Gavrilă

Convins fiind că povestea lui Oedipus spusă astăzi în tiradele lungi și încifrate ale lui Sofocle ar fi greu de accesat pentru spectatorii neinițiați, regizorul Andrei Șerban știe că trebuie să apeleze la situații și acțiuni recunoscutibile, dar și surprinzătoare, astfel că a ales pentru recenta montare de la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca, rescrierea (adaptarea) din 2018, semnată de Robert Icke, regizor și dramaturg englez, considerat un copil teribil și un vizionar al teatrului contemporan, el însuși autor al unui spectacol de succes cu Oedipus la Amsterdam.

Andrei Șerban și Robert Icke fac o teleportare în timp și spațiu a personajelor, astfel că Antichitatea este înlocuită de timpurile noastre, cetatea Tebei devine o mare metropolă americană (sau chiar America întregă), iar televiziunea și realitatea online iau locul amfiteatrului antic. Doar omul, prin personajele antice ale lui Sofocle, rămâne cu aceleași dileme existențiale și este supus acelorași probleme și adevăruri paradoxale, indiferent de timpul istoric. Iar teatrul este o artă care are posibilitatea totală de a se adapta în funcție de reflexia lumii asupra oglinzii lumii. Aceasta este demonstrația unui adevăr pe care spectacolul de la Teatrul

Maghiar din Cluj-Napoca ni-l arată cu exactitate și îl spune cu forță, emoție, empatie.

Varianta lui Oedipus a lui Andrei Șerban se construiește pe aceste argumente născute din viața imediată, condensată în 2h30min, așa cum ne anunță cronometrul inserat de-asupra scenei pentru a număra secunde, ca o clepsidră modernă, astfel încât timpul real se întrepătrunde cu cel teatral, sporind tensiunea așteptării. Este noaptea alegerilor prezidențiale americane, unde Oedipus e candidatul favorit al celei mai înalte funcție în stat. Intrăm în acțiunea spectacolului participând la discursul transmis live înainte de anunțarea rezultatului final. Este o noapte fierbinte, cu declarații invincibile și adevăruri pe jumătate știute. Oedipus este omul prezentului care vrea să privească doar spre viitor și progres, anunțând o rupere totală de trecutul pe care crede că îl cunoaște. Între ecrane electorale, concerte live care ridică adrenalina și entuziasmul electoratului și al publicului, Oedipus promite un viitor fericit și sigur, bazat pe adevăr și transparență. La insistența presei, cu aroganța politicianului convins de invulnerabilitatea sa, hotărăște să dezvăluie public dovezile despre moartea lui Laios, fostul conducător al statului și

primul soț al Iocastei, pentru a înlătura orice bănuială care planează în jurul morții acestuia. Aici începe ceea ce în teatrul antic se numește drumul spre recunoașterea tragică, momentul declanșator al vinei tragice, care în spectacol ia forma redeschiderii unui dosar din trecut prin chestionarea unor informații secretizate din motive de securitate și stabilitate a țării. Suntem în plin scenariu contemporan, parcă urmărim live alegerile, evenimentele din familia lui Oedipus și campania susținută de echipa lui de electorală.

În casa lui Oedipus și a Iocastei, transformată și în sediu electoral, un spațiu deschis și neutru, ușor reutilizabil (scenografia Carmencita Brojboiu), unde se vor adăuga pe parcursul spectacolului detalii sugestive de timp și spațiu (un perete care poartă inscripția unei coloane grecești), asistăm la scene de familie tipice filmelor americane. Se declanșează conflicte minore între cei trei copii, se face dragoste, se glumește, se ia cina, se rezolvă ultimele detalii ale campaniei, până la momentul când începe să se nască îndoiala în sufletul lui Oedipus. Cu miga la detaliului și al unui mecanism psihologic pe muchie de cuțit, la ora când este declarat câștigătorul alegerilor și mulțimea trăiește

delirul, Oedipus deschide ochii în fața adevărului tragic: el este acela care l-a ucis pe Laios într-un accident de mașină. Începe delirul grotesc a ceea ce va urma. Iocasta îi mărturisește adevărul despre natura diabolică a fostului soț care a abuzat-o încă din copilărie. Pe ea și pe alți copii. Această destăinuire este o scenă cu impact puternic, un discurs contemporan despre feminitate, abuz și drepturile femeii, despre cine poate hotărî dreptul la viață indiferent de faptele cuiva, susținut cu forță și convingere de cele două actrițe care joacă în Iocasta (Emőke Kató și Enikő Györgyjakab). Firul narativ al reconstituirii ne întoarce în multe momente din trecut, imaginea video (semnată de Radu Daniel) devenind vehiculul prin care sunt urmărite întâmplările obiectiv.

Continuarea în versiunea online.

Revista este editată de
Asociația Creatorilor de Ficțiune
(ACF).

<https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro>

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, ap. 3
București.

© OPTm

ISSN 2734 - 5017
ISSN-L 2734 - 5017

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

Redactori: Mihai ENE,
Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Emanuela ILIE,
Diana DRAGOMAN,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

<https://optmotive.ro>
e-mail: optmotive@gmail.com